

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 3, Article Number: 1C0059

EDUCATION SCIENCES

Received: November 2008
Accepted: June 2009
Series : 1C
ISSN : 1308-7274
© 2009 www.newwsa.com

Bahar Mete Otlu
Dokuz Eylul University
bahar.mete@deu.edu.tr
Izmir-Turkey

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ, OKUL YÖNETİCİLERİNİN OKULLARDA YAŞANAN KRİZ DURUMLARINDA KULLANDIKLARI BAŞAÇIKMA STRATEJİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

ÖZET

Bu çalışma okul yöneticilerinin okullarda yaşanan kriz durumlarında kullandıkları başaçıkma stratejilerine ilişkin, okul psikolojik danışmanlarının görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 2006-2007 eğitim öğretim yılı içerisinde, İzmir il sınırlarında görev yapan okul psikolojik danışmanları oluşturmaktadır. Rastlantısal yöntemle seçilen araştırmanın örneklemini ise İzmir il sınırları içerisinde kent merkezi, varoşlar ve kırsal bölgelerdeki okullardan seçilen 48 okul psikolojik danışmanından oluşmaktadır. Tarama modelindeki bu çalışmada; okul psikolojik danışmanlarına açık uçlu sorulardan oluşan bir ölçme aracı uygulanmıştır. Okul psikolojik danışmanlarından elde edilen veriler, nitel veri analiz tekniklerine göre analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, okul psikolojik danışmanlarının, okul yöneticilerinin okullarda yaşanan kriz durumlarında kullandıkları başaçıkma stratejilerine ilişkin görüşleri, kullanılan stratejilerin olumsuz ve yetersiz olduğu şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Kriz, Krize Müdahale, Okul Psikolojik Danışmanı, Okul Yöneticileri, Başaçıkma Stratejileri

THE SCHOOL COUNSELORS' OPINIONS RELATED TO THE COPING METHODS OF SCHOOL ADMINISTRATORS WITH CRISIS SITUATIONS IN SCHOOLS

ABSTRACT

This study was carried out in order to find out the opinions of school counselors about coping methods of school administrators with crisis situations in schools. The study was conducted with the School Counselors who worked in Izmir during 2006-2007 academic year. The sample of the study which was randomly selected from the schools in rural, suburb and urban areas of Izmir consist of 48 School Counselors. In this study which was held by survey model, a survey including open-ended questions is applied to School Counselors. The data collected from School Counselors were analyzed with qualitative analysis techniques. According to the results of the study, the opinion of School Counselors about Coping Methods of School Administrators with Crisis Situations in schools is that the strategies used in such situations are negative and insufficient.

Keywords: Crisis, Crisis Intervention, School Counselor, School Administrators, Coping Methods

1. GİRİŞ INTRODUCTION)

Gilliland ve James (1988), krizi, bir olay veya durumun, kişinin mevcut kaynaklarını ve başa-çıkma mekanizmalarını aşan, tolere edilemeyen güçlükte algılanması olarak tanımlamışlardır. Caplan (1961) ise krizi alışıldık problem çözme metotlarının başarısız olduğu, kısa süreli bir güçlük olarak tanımlamıştır.

Krize müdahale zorda kalan, zor günler yaşayan insanlara ulaşma ve yardımda en doğru ve kısa yoldan etkili olan bir yöntemdir. Bir taraftan insanların acılarını dindirirken bir taraftan da koruyucu ruh sağlığı alanında önemli katkılarda bulunan, ruh sağlığını koruyucu bir modeldir. Krize müdahale, sorun kronikleşmeden, bir ruhsal bozukluk oluşmadan uygulandığında, her krizde ortaya çıkma olasılığı bulunan komplikasyonları önleme şansını da beraberinde getiren bir yaklaşımdır (Sayıl, 2000).

Krize müdahalenin sonucunun ne yönde olacağı bireyin bu dönemde ne tür bir yardım alacağına bağlıdır. Krize müdahalede kullanılan yöntemler ile kriz durumunun atlatılması ve kriz sonrasında kişinin işlevsellik seviyesinin kriz öncesi ile aynı ya da daha iyi duruma getirilebileceği saptanmıştır (Caplan, 1964; Kanel, 2003; Sayıl, 1992). Bu bağlamda krize müdahalede kullanılan başa-çıkma stratejilerinin oldukça önemli olduğu anlaşılmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada, okullarda görev yapan yöneticilerin krize müdahalede kullandıkları başa-çıkma stratejilerini incelemek ve elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirmek amaçlanmaktadır.

Okullar tüm dünyada çocukların ve gençlerin gelişimsel gündeminde merkezi bir yer tutmaktadır (Roester ve Eccles, 2000; Akt. Korkut, 2004). Yaşanan kriz durumlarından hem öğrenciler hem de okulun tüm güvenliği olumsuz etkilenmektedir. Özellikle son yıllarda okullarda yaşanan kriz yaşantılarının sayısının arttığı görülmektedir.

Yöneticilerin, okullarda yaşanan krizlere müdahalede hangi başa-çıkma stratejilerini kullandıkları bilinmemektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin eğitim öğretim ortamından en iyi şekilde yararlanmalarından sorumlu olan okul yöneticilerinin krize müdahalede kullandıkları başa-çıkma stratejilerinin incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

3. YÖNTEM (METHODOLOGY)

3.1. Araştırma Modeli (Research Model)

Araştırma tarama modeli olarak yapılandırılmıştır. Bu bağlamda tarama tekniğine uygun okul psikolojik danışmanlarına uygulanmak üzere açık uçlu sorulardan oluşan ölçme aracı geliştirilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem (The Population and The Sample)

Araştırmanın evrenini 2006-2007 eğitim öğretim yılı içerisinde, İzmir il sınırlarında görev yapan okul psikolojik danışmanları oluşturmaktadır. Rastlantısal yöntemle seçilen araştırmanın örnekleme ise İzmir il sınırları içerisinde kent merkezi, varoşlar ve kırsal bölgelerdeki okullardan seçilen 48 okul psikolojik danışmanından oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması (Collecting of The Data)

Tarama modelindeki bu çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Okul psikolojik danışmanlarına açık uçlu sorulardan oluşan bir ölçme aracı uygulanmıştır. Danışmanların görüşleri yazılı olarak toplanmıştır. Toplanan veriler bilgisayara aktarılmış, 48 okul psikolojik danışmanına ait bilgilerden oluşan bir veri seti oluşturulmuştur. Veriler, içerik çözümü tekniğiyle

çözömlenmiştir. Veriler kodlanarak kavramlaştırılmış ve daha sonra kavramlar, birbiriyle ilişkilendirilerek kategorilere ayrılmıştır. Daha sonra nitel veriler sayısallaştırılmıştır.

4. BULGULAR (FINDINGS)

4.1. Araştırmanın Demografik Bulguları

(The Demographic Findings of Research)

Araştırmaya 48 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanların dağılımları şöyledir: 48 danışmanın 10'u (%20,83) 23-27 yaşında, 20'si (%41,67) 28-32 yaşında, 18'i (%37,50) 32 yaş ve üzerindedir. Danışmanların 38'i (%79,17) kadın, 10'u (%20,83) erkektir. Danışmanların 33'ü (%68,75) ilköğretim kurumlarında çalışırken, 15'i (%31,25) ortaöğretim kurumlarında çalışmaktadır. Okul psikolojik danışmanlarının demografik özelliklerine ait bulgular Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Danışmanların demografik özellikleri
(Table 1. The demographic characteristic of school counselors)

Özellikler	(n)	(%)
Yaş		
23-27	10	20,83
28-32	20	41,67
32++	18	37,50
Cinsiyet		
kadın	38	79,17
erkek	10	20,83
Çalıştığı Kurum		
ilköğretim	33	68,75
ortaöğretim	15	31,25

4.2. Okul Psikolojik Danışmanlarının, Okul Yöneticilerinin Okullarda Yaşanan Kriz Durumlarında Kullandıkları Başa Çıkma Stratejilerine İlişkin Görüşleri (The School Counselors' Opinions Related To The Coping Methods Of School Administrators With Crisis Situations In Schools)

Araştırma sonuçlarına göre, danışmanların 19'u (%39,58) okullarda çalışan yöneticilerin, kriz durumlarında öğrencileri rehberlik servisine yönlendirdiklerini düşünürken, 14'ü (%29,17) yöneticilerin aileler ile görüştiklerini, 1'i (%2,08) sınıf öğretmeniyle görüştiklerini 11'i ise (%22,92) diğer kurumlarla iletişime geçtiklerini düşünmektedir. Danışmanların 5'i (%10,42) yöneticilerin krize müdahale ekibini toplayarak görev dağılımını düzenlediklerini ifade etmektedir. Danışmanların 2'si (%4,17) yöneticilerin öğrencilere öğüt verdiklerini, 1'i (%2,08) duygusal şiddet uyguladıklarını, 3'ü (%6,25) fiziksel şiddet uygulamadıklarını, 1'i (%2,08) ise sözel şiddet uyguladıklarını belirtmektedir. Danışmanların 2'si (%4,17) yöneticilerin disiplin cezası uyguladıklarını, 1'i (%2,08) durumu izlediklerini, 1'i (%2,08) kargaşayı önlemeye çalıştıklarını, 1'i (%2,08) ise gerekli durumlarda krizin çözümünü kolaylaştırmak için, okul psikolojik danışmanına destek verdiklerini belirtmişlerdir. Danışmanların 1'i (%2,08) yöneticilerin konuyu kapatmaya çalıştıkları görüşündedir. Danışmanların 1'i (%2,08) yöneticilerin gerekli maddi ve manevi ihtiyaçları karşıladıklarını düşünürken, 1'i (%2,08) hiçbir şey yapmadıklarını belirtmiştir. Okul psikolojik danışmanlarının okul

yöneticilerinin okullarda yaşanan kriz durumlarında kullandıkları başa çıkma stratejilerine ilişkin görüşleri Tablo 2'de, gösterilmektedir.

Tablo 2. Okul psikolojik danışmanlarının, okul yöneticilerinin okullarda yaşanan kriz durumlarında kullandıkları başa çıkma stratejilerine ilişkin görüşleri

(Table 2. The school counselors' opinions related to the coping methods of school administrators with crisis situations in schools)

Yönetici	(n)	(%)
Duygusal şiddet	1	2,08%
Rehberlik Servisine yönlendirme	19	39,58%
Aile ile görüşme	14	29,17%
Durumu izleme	1	2,08%
Diğer kurumlarla iletişime geçme	11	22,92%
Krizle müdahale ekibini toplayarak görev dağılımını düzenleme	5	10,42%
Kargaşayı önleme	1	2,08%
Hiçbir şey yapmama	1	2,08%
Gerekli durumlarda (suç ceza) okul psikolojik danışmanına destek verme	1	2,08%
Fiziksel Şiddet uygulama	3	6,25%
Sözel Şiddet	1	2,08%
Öğüt verme	2	4,17%
Sınıf öğretmeniyle görüşme	1	2,08%
Disiplin cezası verme	2	4,17%
Konuyu kapatmaya çalışma	1	2,08%
Gerekli maddi ve manevi ihtiyaçları karşılama	1	2,08%

5. TARTIŞMA (DISCUSSION)

Araştırma sonuçlarına göre, okul psikolojik danışmanlarının 19'u (%39,58) okullarda çalışan yöneticilerin, kriz durumlarında öğrencileri rehberlik servisine yönlendirdiklerini düşünürken, 14'ü (%29,17) yöneticilerin aileler ile görüştiklerini, 1'i (%2,08) sınıf öğretmeniyle görüştiklerini, 1'i (%2,08) ise gerekli durumlarda krizin çözümünü kolaylaştırmak için, okul psikolojik danışmanına destek verdiklerini düşünmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının 5'i (%10,42) okul yöneticilerinin krize müdahale ekibini toplayarak görev dağılımını düzenlediklerini ifade etmektedir. Buradan hareketle, yöneticilerin okullardaki krizlerin çözümünde işbirliğine yöneldiklerini söylemek mümkün olabilir. Oysa Okutan (2000), okul müdürlerinin yönetsel davranışlarını değerlendirdiği çalışmada, öğretmenlerin %15'i okul müdürlerinin öğretmenlerle işbirliği yapmadıklarını söylerken, %27'si nadiren, %35'i ara sıra işbirliği yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç, okul yöneticilerinde işbirliği esasının yeterli olmadığını göstermektedir.

Görüşülen okul psikolojik danışmanlarının 11'i (%22,92) okul yöneticilerinin diğer kurumlarla iletişime geçtikleri görüşündedirler. Oysa, Ada (2000), yaptığı araştırmasında örgüt ile çevre arasında sağlıklı iletişim kanalları geliştirilerek ilişki ve iletişim sağlama konularının yöneticiler tarafından %80 oranında hiç yapılmadığını saptamıştır.

Araştırma kapsamında görüşülen okul psikolojik danışmanlarının 2'si (%4,17) okul yöneticilerinin öğrencilere öğüt verdiklerini düşünürken, danışmanların 3'ü (%6,25) okul yöneticilerinin öğrencilere fiziksel şiddet uyguladıklarını, 1'i (%2,08) duygusal şiddet

uyguladıklarını, 1'i (%2,08) ise sözel şiddet uyguladıklarını belirtmektedir.

Görüşülen okul psikolojik danışmanlarının 2'si (%4,17) okul yöneticilerinin disiplin cezası uyguladıkları görüşündedir. Benzer şekilde, Çubukçu ve Döndar (2003) okul yöneticilerinin iletişim becerilerine ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentilerini inceledikleri araştırmalarında, okul yöneticisinin, "yapılan çalışmalarda cezalandırmayı ön plânda tutması" etkinliğinin öğretmenler tarafından "çok seyrek" düzeyde algılandığını saptamışlardır. Buradan hareketle, okul yöneticilerinin bazen cezalandırma sistemine başvurdukları söylenebilir.

Okul psikolojik danışmanlarının 1'i (%2,08) okul yöneticilerinin kargaşayı önlemeye çalıştıklarını, 1'i (%2,08) durumu izlediklerini, 1'i (%2,08) gerekli maddi ve manevi ihtiyaçları karşıladıklarını düşünürken, 1'i (%2,08) ise yöneticilerin konuyu kapatmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Bunun yanı sıra, danışmanların 1'i (%2,08) okul yöneticilerinin hiçbir şey yapmadıklarını belirtmiştir. Terzi ve Kurt'un (2005), ilköğretim okulu müdürlerinin yöneticilik davranışlarının öğretmenlerin örgütsel bağlılığına etkisini inceledikleri araştırma sonuçlarına göre, otoriter ve ilgisiz yönetici davranışları ile öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasında olumsuz bir ilişki olduğu saptanmıştır. Özellikle ilgisiz yönetici davranışlarıyla öğretmenlerin örgütsel bağlılığının düşüklüğü arasındaki ilişkinin kuvvetli olması dikkat çekicidir. Buradan hareketle ilgisiz okul yöneticilerinin buldukları okullarda çalışan öğretmenlerin örgütsel bağlılığının düşük olduğu söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, okul psikolojik danışmanlarının, okul yöneticilerinin okullarda yaşanan kriz durumlarında kullandıkları başa çıkma stratejilerine ilişkin görüşleri, kullanılan stratejiler konusunda etkilerin ve olumsuzlukların olduğu yönündedir. Benzer şekilde, Ada'nın (2000) "İlköğretim Kurumlarında Okul Yöneticilerinin Geliştirilmesi" konulu araştırmasında, ilköğretim kurumlarındaki eğitim yöneticilerinin başlıca görev ve sorumluluklarını yerine getirmede bazı alanlarda oldukça eksiklerinin olduğu belirlenmiştir. İlköğretim kurumlarındaki okul yöneticilerinin daha çok rutin işlere zaman ayırırken sorun çözme, zaman harcamasını önem sırasına göre planlama, işbirliği, personel geliştirme gibi konuları gerçekleştirme durumlarının daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu durum da personelin okul yönetimiyle işbirliğini azaltmaktadır. Öğretmen sorunlarının ve öğrenci uyum sorunlarının çözümünde yardımcı olma etkinliğini okul yöneticilerinin %77 oranında yerine getirmediği görülmektedir. Oysa Okutan'ın (2000) okul müdürlerinin yönetsel davranışlarını değerlendirdiği çalışmada, öğretmenlerin %52'si okul müdürlerinin okulda meydana gelen bir sorunu her zaman araştırarak çözdüklerini düşünmektedir. Araştırma sonuçları, okul müdürlerinin yönetsel davranışlarının modern yönetim yaklaşımına daha çok uygunluk gösterdiği yönündedir. Bu davranışlar arasında personel ile öğrencilere güven telkin etmesi, araştırarak sorun çözmesi, denetleme yanında rehberlik fonksiyonunu da gerçekleştirme, işbirliğinden yana tutum sergilemek yer almaktadır. Yine, Sumak ve Özgan (2007), ilköğretim okulu müdürlerinin yönetsel süreçleri kullanma yeterliliklerini inceledikleri araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin, ilköğretim okulu müdürlerinin yönetsel süreçleri kullanma yeterliliklerini genel olarak yüksek algıladıkları saptanmıştır.

Elde edilen bulgulara dayalı olarak okul yöneticilerine yönelik, yöneticilerin krize müdahalede kullandıkları başa çıkma stratejilerini geliştirici hizmetiçi eğitimler düzenlenebilir.

Araştırmada okul psikolojik danışmanlarının görüşlerine yer verilmiştir. Okul yöneticilerinin kriz durumlarında kullandıkları başa çıkma stratejileriyle ilgili olarak okul yöneticilerinin kendileriyle ve okuldaki diğer personelle de görüşmeler yapılarak elde edilen bulgular karşılaştırılabilir.

NOT (NOTICE)

Bu makale III. Eğitim Yönetimi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur. 25-26 Nisan 2008, Eskişehir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Ada, Ş., (2000). İlköğretim Kurumlarında Okul Yöneticilerinin Geliştirilmesi. [Online]: <http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr/adresinden> (Erişim Tarihi; 07.03.2008).
- Caplan, G., (1961). An approach to community mental health. New York: Grune & Stratton.
- Caplan, G., (1964). Principles of Preventive psychiatry. New York. Basic Books.
- Çubukçu, Z. ve Döndar, İ., (2003). Okul Yöneticilerinin İletişim Becerilerine İlişkin Öğretmenlerin Algı ve Beklentileri. Milli Eğitim Dergisi, Sayı 157. [Online]: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/157/cubukcu.htm> adresinden (Erişim Tarihi; 07.03.2008).
- Gilliland, B.V. and James, R.K., (1988). Crisis intervention strategies. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Kanel, K., (2003). A guide to crisis intervention (2nd ed.). Fullerton, CA: Brooks/Cole.
- Korkut, F., (2004). Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Okutan, M., (2000). Okul Müdürlerinin Yönetimsel Davranışlarının Değerlendirilmesi. [Online]: <http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr/adresinden> (Erişim Tarihi; 07.03.2008).
- Sayıl, I., (1992). Olağanüstü Koşullarda Krize Müdahalenin Yeri ve Önemi. Kriz Dergisi, 1(1) : 4-7.
- Sayıl, I., (2000). Kriz ve Krize Müdahale. (Birinci Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Sumak, M., Özgan, H., (2007). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Yönetim Süreçlerini Kullanma Etkinlikleri ile Bazı Duygusal Sosyal ve Ruhsal Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Kilis İli Örneği). Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 5, 2, 261-288.
- Terzi, A.R. ve Kurt, T., (2005). İlköğretim okulu Müdürlerinin Yöneticilik Davranışlarının Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığına Etkisi. Milli Eğitim Dergisi. 33, 166.